

SIVA KNJIGA O OSNOVNI ŠOLI V REPUBLIKI SLOVENIJI

dr. Kristijan Musek Lešnik

V zadnjih letih se je v javnosti uveljavilo prepričanje, da je bila prenova osnovne šole in uvedba devetletke en od najbolj uspešnih velikih projektov v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih. Resnica je drugačna. *Znanje naših šolarjev danes v glavnem zaostaja za vrstniki iz razvitih držav! Devetletka daje manj znanja (kljub enemu letu več šole) kot stari program! Pismenost naših šolarjev upada, tako kot njihova sposobnost kritičnega razmišljanja. Veselje naših šolarjev do šole je po njeni prenovi strmoglavilo, našim trinajstletnikom pa je šola bolj v breme kot vrstnikom v kateri koli drugi evropski državi!*

In vendar nam razlagajo, da je naša šola dobra. Da jo imajo šolarji radi. Da znajo nadpovprečno veliko. Da niso obremenjeni ... Morda v kakšnem drugem, vzporednem svetu in času. A naši učenci, njihovi starši in šolniki živijo tukaj in zdaj. Zato si zaslužijo iskrene odgovore o stanju slovenske šole. Odgovore brez sprenevedanja in brez fig v žepih.

Morda bi avtorjem šolske prenove lahko opravičili, da niso znali pripraviti boljšega programa. Težje pa je razumeti, zakaj v zadnjih letih "šolska stroka" ne premore poguma za odkrito soočenje z vsemi posledicami prenove. Namesto da bi slovenski šoli pomagala k izboljšavam, jih preprečuje. Naša šola, učitelji in šolniki pa ostajajo nič krivi talci ujetosti v slepo vero o odlični devetletki.

Slovenska javna osnovna šola ima dolgo zgodovino, bogato tradicijo in dobre šolnike. Zato ne sme pristati na nizke standarde in pričakovanja. Od javne osnovne šole smemo in moramo pričakovati več. Od strokovnjakov, ki se ukvarjajo s šolo, pa iskrene in odkrite odgovore. Brez sprenevedanja, ali prirejanja podatkov. Slovenska šola rabi izboljšave. Še prej pa odgovore. Iskrene in odkrite odgovore na iskrena in odkrita vprašanja, četudi neprijetna.

Lahko se še naprej pretvarjamo, da je neuspeh zadnje šolske prenove in novega programa osnovne šole le optična prevara. Da bo devetletka kot prerojeni feniks popeljala Slovenijo na pot v družbo znanja.

Ko bodo deževali novi podatki o tem, kako naši otroci vse bolj zaostajajo za vrstniki iz razvitih držav, se lahko primemo za rame in se skupaj s "šolsko stroko" pretvarjamo, da se to ne dogaja.

Pa si res želimo to?

Je to res največ kar lahko naredimo za naše otroke in za našo javno šolo?

Dr. Kristijan Musek Lešnik je psiholog, predavatelj na več slovenskih fakultetah, avtor številnih knjig in priročnikov s področja vzgoje in izobraževanja, član Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje, član Komisije za osnovno šolo in predsednik Komisije za otroke s posebnimi potrebami pri Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje ter član Delovne skupine za proučitev pravne ureditve šolstva.

ISBN 978-961-6671-54-5

9 789616 671545 >

www.sivaknjiga.net

Siva knjiga
o osnovni šoli
v Republiki Sloveniji

Kristijan Musek Lešnik
SIVA KNJIGA O OSNOVNI ŠOLI V REPUBLIKI SLOVENIJI

© IPSOS dr. Kristijan Musek Lešnik s.p.

Avtor: dr. Kristijan Musek Lešnik

Ilustracije: dr. Kristijan Musek Lešnik

Oblikovanje: IPSOS dr. Kristijan Musek Lešnik s.p.

Prelom in tehnična priprava: IPSOS dr. Kristijan Musek Lešnik s.p.

Naklada: 500 izvodov

Leto izida: 2011

Maloprodajna cena: 24.00 EUR

Izdal:

IPSOS dr. Kristijan Musek Lešnik s.p.

Požarnice 26d

1351 Brezovica pri Ljubljani

www.ipsos.si

e-pošta: publikacije@ipsos.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.3(497.4)

MUSEK Lešnik, Kristijan

Siva knjiga o osnovni šoli v Republiki Sloveniji / [avtor,
ilustracije] Kristijan Musek Lešnik. - Brezovica pri Ljubljani :
IPSOS, 2011

ISBN 978-961-6671-54-5

258110976

SIVA KNJIGA O OSNOVNI ŠOLI V REPUBLIKI SLOVENIJI

dr. Kristijan Musek Lešnik

KAZALO

PREDGOVOR	9
UVOD	15
Ali ni ocena o neuspešnosti šolske prenove preveč kritična?	19
Kje je šolski prenovi oziroma devetletki spodletelo?	20
Kdo ni odgovoren za neuspeh devetletke (in kdo je)?	24
Kako se je lahko dobra ideja tako sfižila?	26
Posledice neuspešne prenove	29
Epilog uvoda	30
Cilj šolske prenove: DOSEČI MEDNARODNO PRIMERLJIVE STANDARDE IN RAVEN ZNANJA!	33
Resnica je lahko tudi drugačna	35
Katere so te mednarodne raziskave?	35
Raziskava: TIMSS 2007	36
Četrti razred, matematika	36
Osmi razred, matematika	38
Četrti razred, naravoslovje	40
Osmi razred, naravoslovje	42
Raziskava: PIRLS 2006	43
Četrti razred, bralna pismenost	43
Raziskava: PISA 2009	48
Prvi letnik srednje šole, bralna pismenost	48
Prvi letnik srednje šole, matematična pismenost	52
Prvi letnik srednje šole, naravoslovna pismenost	54
Kaj torej kažejo rezultati mednarodnih raziskav znanja?	56
Cilj šolske prenove: POVEČATI KAKOVOST IN TRAJNOST PRIDOBLENEGA ZNANJA!	59
Resnica je lahko tudi drugačna	60

Raziskava: TIMSS - mlajši otroci (9 let)	65
TIMSS 2003, matematika	65
TIMSS 2003, naravoslovje	67
RAZISKAVA: TIMSS - starejši šolarji (13 let)	68
TIMSS 2003 in 2007, matematika	68
TIMSS 2003 in 2007, naravoslovje	70
Trendi: TIMSS 1995/2007, 9-letniki, matematika	72
Trendi: TIMSS 1995/2007, 9-letniki, naravoslovje	74
Trendi: TIMSS 1995/2007, 13-letniki, matematika	76
Trendi: TIMSS 1995/2007, 13-letniki, naravoslovje	78
Trendi: TIMSS 1995/2007, zaključni razred osnovne šole	79
Kaj torej kaže raziskava TIMSS?	81
RAZISKAVA: PISA - dijaki 1. letnika SŠ (15 let)	82
Trendi: PISA 2006/2009, matematična pismenost	82
Trendi: PISA 2006/2009, naravoslovna pismenost	84
BRALNA PISMENOST	86
PIRLS 2006, 4. razred, bralna pismenost	86
Trend: PISA 2006/2009, bralna pismenost	88
Kratek povzetek rezultatov mednarodnih raziskav znanja	90
Za konec poglavja	92
Kaj torej kažejo rezultati mednarodnih raziskav znanja?	93

Cilj šolske prenove: IZBOLJŠATI FUNKCIONALNO PISMENOST; USPOSOBITI UČENCE ZA UČINKOVITO IN KAKOVOSTNO KOMUNIKACIJO V MATERINŠČINI! 97

Resnica je nekoliko drugačna	98
Kako rezultate raziskave PIRLS 2006 vidi "šolska stroka"?	100
Kaj smo lahko slišali in brali o rezultatih raziskave PISA?	104
Za konec poglavja	111
Kaj torej kažejo mednarodne raziskave bralne pismenosti?	112
Neznosna lahkotnost ustvarjalnega strokovnjaštva!	113

Cilj šolske preнове: RAZVIJATI SPOSOBNOSTI SAMOSTOJNEGA USTVARJALNEGA IN KRITIČNEGA MIŠLJENJA TER PRESOJANJA! 115

Raziskava: PISA	117
Raziskava: TIMSS, izobraževanje učiteljev	119
Raziskava: TALIS, prakse poučevanja	122
Ugotovitve NPZ	124
Za konec poglavja	126
Kaj torej kažejo rezultati mednarodnih raziskav in NPZ	127

Cilj šolske preнове: PREPREČITI PREOBREMENJENOST IN UTRUJENOST UČENCEV! 131

Neodgovorjena vprašanja	134
In smo ostali brez ustreznih podatkov o obremenjenosti	135
Raziskava HBSC	136
Stanje: 2001/2002, 11-letniki in 13-letniki	136
Stanje: 2005/2006, 11-letniki in 13-letniki	137
Trend obremenjenosti; 11-letniki, 2001/02 do 2009/10	143
Trend obremenjenosti; 13-letniki, 2001/02 do 2009/10	145
Zakaj se počutijo obremenjeni, če niso?	147
Zakaj pa potem nimajo znakov stresa?	149
Za konec poglavja	150
Kaj kažejo rezultati mednarodnih primerjav?	151

Cilj šolske preнове: POVEČATI STOPNJO VKLJUČENOSTI OTROK, MLADINE IN ODRASLIH V IZOBRAŽEVANJE IN POVEČATI STOPNJO PREHODNOSTI OB NEZMANJŠANI KAKOVOSTI: Z VEČJO MOTIVACIJO ZA IZOBRAŽEVANJE! 153

Raziskava HBSC: pozitiven odnos do šole	155
Trend veselja do šole; 11-letniki, 2001/02 do 2009/10	155
Trend veselja do šole; 13-letniki, 2001/02 do 2009/10	157
Trend od 6. do 8. razreda, 2005/06 in 2009/10	158

Raziskava TIMSS: odnos do šole	160
Trend: 9-letniki, negativen odnos do matematike	160
Trend: 9-letniki, negativen odnos do naravoslovja	162
Trend: 13-letniki, negativen odnos do matematike	163
Trend: 13-letniki, negativen odnos do fizike	166
Trend: 13-letniki, negativen odnos do biologije	168
Trend: 13-letniki, negativen odnos do kemije	173
Trend: 13-letniki, negativen odnos do geografije	174
Trend: 4. do 8. razred, negativen odnos do naravoslovja	175
Trend: 4. do 8. razred, negativen odnos do matematike	177
Za konec poglavja	178
Kaj kažejo rezultati mednarodnih primerjav?	179
EPILOG	181
VIRI, LITERATURA	191
Viri podatkov	192
Literatura	194
Spletni viri	198

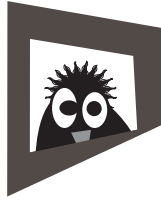
*Ne uspeti v šoli je zgolj avantura v mladosti,
bolj ali manj žalosten spomin.*

*Razen v izjemnih primerih ni razloga,
da bi iz tega delali dramo.*

*Ne uspeti zaradi šole v življenju
pa je nepopravljivo.*

*Tedaj, in samo tedaj, imamo pravico
govoriti o šolskem neuspehu.*

(Jean Claude Milner, po Gaber in Marjanovič Umek, 1992).

PREDGOVOR

V zadnjih desetih letih sem večkrat slišal šolske strokovnjake govoriti, da slovenski osnovnošolci dosegaajo visoko raven znanja. Slišal sem jih govoriti, da imajo slovenski osnovnošolci radi šolo; pa da so nadpovprečno pisno artikulirani; pa da ni pomembno, če jih šola obremenjuje, ker jih v resnici sploh ne; in še mariskaj drugega.

Nekatere blodnje so lahko neškodljive, celo zabavne. Blodnje o uspešnih rezultatih zadnje šolske prenovе niso nič od tega.

Da se razumemo, nič nimam proti prijetnim sanjam.

Če niso škodljive.

Prijetne sanje o slovenski šoli, ki jih sanja in širi del slovenske "šolske stroke", ki še petnajst let po začetku zadnje velike šolske prenovе, globoko potopljen v stanje zamaknjene transa in navdušenja nad svojimi namišljenimi uspehi, vse bolj izgublja stik s stvarnostjo, pa so natančno to. Škodljive!

Škodljive so, ker slikajo lažno podobo stanja v slovenski šoli.

Škodljive so, ker se zaradi njih slovenska osnovna šola ne sooča z nekaterimi resnimi problemi, celo oddaljuje se od njihovega reševanja.

Škodljive so, ker je resnično stanje slovenske osnovne šole danes močno drugačno od idilčne podobe, ki jo slikajo te sanje in v marsičem bližje nočni mori. Ki bi jo lahko preprečili.

- - -

Slovenska osnovna šola ima bogato zgodovino in tradicijo.

Ima tudi dokaj klavrno sedanost, ki jo v tem trenutku, tako se zdi, pred še globljim zdrsom navzdol rešuje prav zdrava tradicija in odpornost slovenskih šol in učiteljstva, ki zaenkrat še zmore vsaj blažiti posledice nekaterih največjih zablod, ki so jo doletele v zadnjih letih.

Predvsem pa ima zelo negotovo prihodnost, če se ne bo v kratkem času postavila pred zrcalo in se zelo iskreno in poglobljeno zazrla vase, potem pa se pogumno soočila z vsem, kar bo našla v tem zrcalu, tudi z neprijetnimi stvarmi. Za to soočenje ima slovenska osnovna šola gotovo dovolj moči in znanja. Obenem pa bo gotovo rabila tudi pomoč strok in strokovnjakov, ki se ukvarjajo s šolo in šolstvom. Tistih seveda, ki se bodo znali, mogli in hoteli spopasti s tegobami sedanjega stanja in izzivi prihodnosti slovenske šole. Ne tistih, ki zadnjih petnajst let v globokem stanju omamnega opoja nad lastno namišljeno veličino, med vzajemnim trepljanjem po ramenih in pripenjanjem medalj za uspehe zadnje šolske prenovе, brezbrizno gledajo, kako medtem slovenska osnovna šola, tudi ali predvsem po njihovi izdatni zaslugi, tone vse globlje!

Pred približno petnajstimi leti se je začela zadnja velika prenova slovenske osnovne šole. Čeprav je bila del širše "kurikularne prenove" izobraževanja po vsej vertikali, od vrtca do srednje šole, so prav spremembe v osnovni šoli in prehod iz "stare osemletke" v "novo devetletko" najbolj zaznamovale celoten proces prenove izobraževanja.

V zadnjih desetih letih sem večkrat skušal opozarjati vsaj na nekatere težave v zvezi s prenovo osnovne šole in z njenimi posledicami. Najprej sem naletel na pomisleke v smislu "*premlad si še in prezelen za to*". Pozneje sem večkrat naletel na tiha opozorila "*poba, saj imaš prav, ampak raje ne drezaj v te stvari*." Večkrat sem že skoraj odnehal, nenazadnje tudi, ko mi je sčasoma postajalo vse bolj jasno, zakaj ni dobro drezati v te stvari in zakaj so nekateri bolj izkušeni in modri ljudje že zdavnaj odnehali. V zadnjih treh letih sem večkrat poskušal opozarjati ne nekatera vprašanja v okviru Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje.

Če bi me kdo vprašal, zakaj nisem odnehal, tako kot je pred mano večina tistih, ki so se spustili v ta navidez vnaprej izgubljeni boj z mlino na veter, bi verjetno odgovoril: zato, ker gre za otroke in za njihovo prihodnost, ker gre za slovensko javno šolo in ker gre navsezadnje za prihodnost slovenske družbe.

- - -

Razlogov za nastanek te knjige je veliko. Razumljivo, navsezadnje je nastajala skoraj deset let. Njeni zametki so se začeli s prvimi strokovnimi pomisleki, da z veliko prenovo osnovne šole v zadnjih petnajstih letih ni bilo vse tako, kot bi moralo biti. Pričakovanjem, da bo tem pomislekom sledil tehten razmislek o šolski prenovi in posamezne izboljšave, je sledila osuplost ob ugotovitvi, da se ni zgodilo nič. Kljub občasnemu "laježu" nekaterih strokovnjakov tu in tam, se je karavana šolske prenove nemoteno kotalila naprej. Potem so sledile prve glasnejše pripombe učencev, učiteljev, staršev, ravnateljev, ki so najbolj neposredno čutili vse učinke prenovljenega programa osnovne šole, od pričakovanih, do nezaželenih. Zgodilo se je: nič! Nazadnje so se začeli vrstiti rezultati različnih mednarodnih raziskav, ki so opozarjali, da nekatere stvari v novi devetletki ne delujejo tako, kot bi morale. Zgodilo se je: spet nič!

Petnajst let po tem, ko se je osnovni šoli zgodila kurikularna prenova in devetletka, se še vedno ne dogaja nič! Danes se zdi, v nasprotju s pogostimi izjavami nekaterih "šolskih strokovnjakov", slovenska osnovna šola celo v slabši kondiciji kot pred njenim začetkom. In le njeni bogati zgodovini in tradiciji ter strokovni, osebni in etični integriteti slovenskih šolnikov se lahko zahvalimo, da ni v še slabši.

Namesto resnega spremljanja, evalvacije in analize šolske prenove, devetletke in njenih učinkov, je slovenska šola v zadnjih letih sicer doživela precej drobnih kozmetičnih popravkov, s katerimi so poskušali popravljati najbolj vidne razpoke na fasadi. A so ti popravki dosegli bore malo. Malce so popravili najbolj kričeče znake težav, s katerimi se sooča slovenska šola, a ker se niso globlje ukvarjali tudi z njihovimi vzroki, jih niso mogli uspešno in dolgoročno odpraviti. Na drugi strani so nekateri neusklajeni in nenapovedani poskusi popravkov vnašali zmedo in nemir v šolski prostor in so jih učitelji, učenci in starši prej občutili kot nepotrebno breme kot pa kot koristne izboljšave.

Medtem, ko je slovenska osnovna šola hudo potrebovala iskreno sočnenje z rezultati šolske prenove, je slovenska "šolska stroka" (vsaj njen bolj glasen del) na eni strani vztrajno ponavljala in gradila zgodbo o uspehu šolske prenove in pravljico o uspešni devetletki, na drugi pa odločno utišala redke glasove, ki so poskušali opozoriti na njene morebitne čeri. Pripombe učiteljev, staršev in učencev so bile razglašene za nestrokovne, tudi za neumne, zavedene. Namesto, da bi se soočila s težavami, na katere so opozarjali in jih skušala reševati, je ta "šolska stroka" (še posebno nekateri aktivni avtorji devetletke) takšno soočenje preprečevala.

Z besedno zvezo "šolska stroka" (ki jo uporabljam v narekovajih iz z nekaj ironije) imam v mislih del strokovnjakov, za katere se zdi, da so najprej aktivno sodelovali pri prenavljanju osnovne šole, potem pa goreče skrbeli, da se javnost ne bi ukvarjala z vprašanjem, ali in kako je bila ta prenova sploh posrečena in uspešna (nekateri so se kar sami razglasili za del stroke, prim.: "*Večina sistemskih rešitev, ki smo jim v stroki najbolj in tako rekoč soglasno nasprotovali,*" v Kovač Šebart, 2009). Tako kot je samorazglašanje za stroko neokusno, je izraz "šolska stroka" nasploh ena od bolj absurdnih naplavin šolske prenove: ene šolske stroke namreč ni in je ne more biti. Imamo lahko različne strokovnjake, ki imajo lahko različna ali podobna mnenja o različnih vprašanjih, gotovo pa ni enovite šolske stroke. Da imajo strokovnjaki različne poglede in različna mnenja, je kvečjemu dobro: skozi soočenja različnih pogledov in argumentov se navadno oblikujejo boljše zamisli kot v okolju enoumja. Zato nas mora, ko se začne govoriti o šolski stroki, resno zaskrbeti za šolski prostor. Takšno govorjenje namreč ne služi le razglašanju nekaterih strokovnjakov (navadno tistih, ki bi imeli sicer težave s potrjevanjem svoje strokovne avtoritete, vrhunski strokovnjaki ponavadi ne rabijo ponavljanja, da so strokovni) za "prave strokovnjake" po načelu *mi-smo-stroka-edino-mi-vemo-vse*, pač pa še bolj siromaši šolstvo s tem, ko iz razprav o šoli izrinja drugače misleče strokovnjake

in jim vnaprej žuga s prstom in lepi etiketo *če-stroka-pravi-nekaj-oni-pa-drugače-potem-niso-strokovni*.

Če bi slovenska "šolska stroka" zagrešila le neuspešno prenovo osnovne šole, bi morda lahko rekli: trudili so se, pa jim ni uspelo. Vzroke nekaterih nenavadnih odločitev bi lahko iskali v mladostni vihravosti, neizkušenosti, morda tudi v pomanjkljivi strokovnosti; a v nestrokovnosti in nekompetentnosti ni nič nemoralnega in zavrženega.

Če bi v letih med in po šolski prenovi ta "šolska stroka" več napora vložila v poglobljene analize in iskrena prizadevanja za izboljšave, bi lahko hitro izboljšala ne le novi program osnovne šole, pač pa tudi splošni vtis o svojih strokovnih in etičnih dometih.

Vtis, da je v tem času več energije in prizadevanj potrošila za to, da je v kali zatrla slehreni dvom v šolsko prenovo, namesto da bi spodbujala (če že sama tega ni znala in zmogla) iskreno soočenje z vsemi njenimi posledicami, pa je seveda težko povezati le s pomanjkanjem strokovnosti in kompetentnosti.

- - -

Zadnji povod za nastanek te knjige mi je dala nova Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Pred več kot dvema letoma je skupina strokovnjakov prevzela nalogo, da opravi analizo stanja in pripravi prihodnje smernice osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji. Danes imamo pred sabo te analize in smernice: v njih izvemo zelo malo o stanju slovenske osnovne šole in najdemo še manj resnih smernic za naprej. Ob prebiranju tega dokumenta se ponovno zdi, da je delu "šolske stroke" v Sloveniji bolj pomembna skrb za izogibanje neprijetnim vprašanjem o posledicah pretekle šolske prenove, kot pa skrb za blagostanje slovenske osnovne šole in ljudi v njej.

- - -

Danes je knjiga končana. Polna (upam, da ne preveč) je podatkov, ki sem se jih trudil prikazati na jasen in pregleden način. Pri pisanju sem posebej pazil, da me lastni občutki ne bi zanesli predaleč. Če so me, boste ob prebiranju podatkov, ob katerih se vam bodo tu in tam morda naježili lasje, verjetno razumeli, zakaj. Morda bodo koga zmotili nekateri izbrani citati, vendar verjamem, da lahko le neposredne primerjave nekaterih stališč v slovenski "šolski stroki" s podatki iz različnih raziskav bralcu pomagajo k ustvarjanju jasne predstave ne le o tem, kje se nahaja naša šola, pač pa k nekaterim odgovorom na vprašanje, zakaj je tam, kjer je.

- - -

V knjigi seveda izražam moje misli, moja stališča in moje razumevanje dogodkov okrog šolske prenove in devetletne osnovne šole in stanja v slovenski šoli. V izogib morebitnim napačnim interpretacijam mojih razmišljanj in pisanja želim vnaprej opozoriti na nekatera prepričanja, ki so me vodila pri pisanju te knjige:

Prvič: prenova šole, ki se je začela pred petnajstimi leti, je bila nujna in z novo devetletko je slovenska šola pridobila marsikaj dobrega!

Drugič: danes je devetletka manj dobra, **kot bi lahko bila** (kot bi morala biti), če bi bila bolj načrtovana!

Tretjič: današnja devetletka je manj dobra, **kot bi morala biti**, če bi v času poskusnega uvajanja resno spremljali in evalvirali vse njene učinke in jo pravočasno izboljšali, še preden so bile vse šole in vsi šolarji “vrženi” vanjo!

Četrtič: današnja devetletka je tudi manj dobra, **kot bi morala biti**, če bi “šolska stroka” bolj preudarno in trezno upoštevala opozorila, ki jih zadnjih deset let prinašajo različne mednarodne raziskave!

Petič: Republika Slovenija bi morala zagotoviti javno osnovno šolo, ki bo vsem otrokom nudila izobrazbo, znanje, kompetence in spretnosti, ki jih bodo rabili za soočanje z izzivi jutrišnjega dne; od s strani države plačanih strokovnjakov pa bi morala zahtevati, da tvorno prispevajo k uresničenju takšnega javnega šolskega sistema, ali pa, če tega ne zmore, prepustijo mesto bolj kompetentnim!